

ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับสมุนไพร

โดย ลังศรี พิพิธกุล

สมุนไพรไทย เป็นทรัพยากรที่มีค่าอย่างหนึ่งของประเทศ วิธีการเลือกใช้สมุนไพรในการรักษาโรคของบรรพบุรุษไทยนั้น ถือได้ว่าเป็นศาสตร์ที่ล้ำลึก และเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่ทรงคุณค่ายิ่ง แต่การเผยแพร่หลักการแพทย์แผนปัจจุบันจากประเทศในซีกโลกตะวันตก มีอิทธิพลทำให้การแพทย์พื้นบ้านและการใช้สมุนไพรเสื่อมความนิยมลง แต่นับตั้งแต่แผนพัฒนาสาธารณสุข ฉบับที่ 4 ถึงแผนพัฒนาสาธารณสุข ฉบับที่ 7 รัฐบาลไทยได้มีนโยบายสนับสนุนการใช้ประโยชน์จากสมุนไพร และการแพทย์แผนไทยอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้เพื่อให้สอดคล้องกับนโยบายขององค์การอนามัยโลก (WHO) ซึ่งเน้นบทบาทของหมอพื้นบ้านและหมอแผนโบราณ รวมทั้งการนำสมุนไพรมาใช้ในการสาธารณสุขมูลฐาน

สมุนไพร (Medicinal Plant หรือ Herb) กำเนิดจากธรรมชาติ และมีความหมายต่อชีวิตมนุษย์โดยเฉพาะในมิติทางสุขภาพ อันหมายถึงทั้งทางการส่งเสริมสุขภาพและการรักษาโรค ความหมายของยาสมุนไพรในพระราชบัญญัติยา พ.ศ. 2510 ได้ระบุว่า ยาสมุนไพรหมายความว่า ยาที่ได้จากพฤกษชาติ สัตว์ หรือแร่ธาตุ ซึ่งมีได้ผสมปรุงหรือแปรสภาพ

การใช้สมุนไพรเพื่อรักษาตนเองนั้น ผู้ป่วยต้องมีความระมัดระวังเป็นอย่างมาก และมีข้อจำกัดให้กระทำเฉพาะโรคสามัญที่สามารถสังเกตอาการได้ด้วยตนเองเท่านั้น เช่น อาการท้องอืดท้องเฟ้อ แน่นจุกเสียด อาการท้องผูก อาการไอ แมลงสัตว์กัดต่อย ไข้ พุพอง ผู้ที่จะใช้สมุนไพรควรจะต้องเข้าใจถึงสาเหตุและอาการของโรคเหล่านี้ให้แน่ชัดเสียก่อน เพื่อป้องกันการใช้สมุนไพรผิดโรค ซึ่งอาการอาจกำเริบมากจนถึงขั้นเป็นอันตรายได้ นอกจากนี้ต้องรู้ถึงอาการที่ไม่ควรใช้สมุนไพรรักษาตนเอง และต้องรีบไปโรงพยาบาลทันที

ข้อแนะนำสำหรับการใช้สมุนไพร การใช้สมุนไพรที่ถูกต้อง ควรปฏิบัติดังนี้

1. ใช้ให้ถูกต้อง สมุนไพรมีชื่อพ้องหรือซ้ำกันมากและบางท้องถิ่นก็เรียกไม่เหมือนกัน จึงต้องรู้จักสมุนไพร และใช้ให้ถูกต้อง
2. ใช้ให้ถูกส่วน ต้นสมุนไพรไม่ว่าจะเป็นราก ใบ ดอก เปลือก ผล เมล็ด จะมีฤทธิ์ไม่เท่ากัน บางทีผลแก่ ผลอ่อนก็มีฤทธิ์ต่างกัน จะต้องรู้ว่าส่วนใดใช้เป็นยาได้
3. ใช้ให้ถูกขนาด สมุนไพรถ้าใช้น้อยไป ก็รักษาไม่ได้ผล แต่ถ้ามากไป ก็อาจเป็นอันตราย หรือเกิดพิษต่อร่างกายได้
4. ใช้ให้ถูกวิธี สมุนไพรบางชนิดต้องใช้สด บางชนิดต้องฝนกับเหล้า บางชนิดใช้ต้ม ดังนั้นต้องรู้วิธีใช้ให้ถูกต้อง
5. ใช้ให้ถูกกับโรค เช่น ท้องผูกต้องใช้ยาระบาย ถ้าใช้ยาที่มีฤทธิ์ฝาดสมานจะทำให้ท้องผูกยิ่งขึ้น

วิธีการเก็บสมุนไพรเพื่อใช้เป็นยา

ยาสมุนไพรเป็นส่วนประกอบที่ได้มาจากพืช สัตว์หรือแร่ธาตุ ด้วยที่มีอยู่ในสมุนไพรจะมากหรือน้อยนั้น ขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายอย่าง แต่ที่สำคัญคือ **ช่วงเวลา** ที่เก็บสมุนไพร การเก็บในช่วงเวลาที่ไม่เหมาะสมจะมีผลต่อฤทธิ์การรักษาโรคของยาสมุนไพรได้ นอกจากคำนึงถึงช่วงเวลาในการเก็บยาเป็นสำคัญแล้ว ยังต้องคำนึงถึงการเก็บยาถูกต้องหรือไม่ ส่วนไหนของพืชที่ใช้เป็นยา เป็นต้น พื้นดินที่ปลูก อากาศ การเลือกเก็บส่วนที่ใช้เป็นยาอย่างถูกวิธีนั้น จะมีผลอย่างมากต่อประสิทธิภาพของยาที่จะนำมารักษาโรค หากปัจจัยดังกล่าวเปลี่ยนไปปริมาณตัวยาก็จะเปลี่ยนตามไปด้วย ทำให้ยานั้นไม่เกิดผลการรักษาโรคได้

หลักทั่วไปในการเก็บส่วนที่ใช้เป็นยาสมุนไพร แบ่งโดยส่วนที่ใช้เป็นยาดังนี้

1. ประเภทรากหรือหัว เก็บในช่วงที่พืชหยุดเจริญเติบโต ใบดอกกรวดหมดหรือในช่วงต้นฤดูหนาวถึงปลายฤดูร้อน เพราะเหตุว่าในช่วงนี้รากและหัวมีการสะสมปริมาณตัวยาไว้ค่อนข้างสูง วิธีการเก็บใช้วิธีขุดอย่างระมัดระวัง ตัวอย่างเช่น กระจ่าง กระจ่าง กระจ่าง กระจ่าง กระจ่าง เป็นต้น

2. ประเภทใบหรือเก็บทั้งต้น ควรเก็บในช่วงที่พืชเจริญเติบโตมากที่สุดหรือบางชนิดอาจระบุช่วงเวลาการเก็บชัดเจน เช่น เก็บใบไม่อ่อนไม่แก่เกินไป (ใบเทศลาด) เก็บช่วงดอกตูม เริ่มบาน หรือช่วงที่ดอกบาน เป็นต้น การกำหนดช่วงเวลาเก็บใบเพราะช่วงเวลานั้น ใบมีตัวยามากที่สุด วิธีการเก็บใช้วิธีเด็ดตัวอย่างเช่น กระเพรา ฝรั่ง ฟ้าทะลายโจร เป็นต้น

3. ประเภทเปลือกต้นและเปลือกราก เปลือกต้นโดยมากเก็บระหว่างช่วงฤดูร้อนต่อกับฤดูฝน ปริมาณยาในพืชสูงและลอกออกง่าย สำหรับการลอกเปลือกต้นนั้นอย่าลอกเปลือกออกทั้งรอบต้น เพราะกระทบกระเทือนในการลำเลียงอาหารของพืชอาจทำให้ตายได้ ทางที่ดีควรลอกจากส่วนกิ่งหรือแขนงย่อยไม่ควรลอกออกจากลำต้นใหญ่ของต้นไม้ หรือจะใช้วิธีลอกออกในลักษณะครึ่งวงกลมก็ได้ ส่วนเปลือกรากเก็บในช่วงต้นฤดูฝนเหมาะสมที่สุด เนื่องจากการลอกเปลือกต้นหรือเปลือกราก เป็นผลเสียต่อการเจริญเติบโตของพืช ควรสนใจวิธีการเก็บที่เหมาะสม

4. ประเภทดอก โดยทั่วไปเก็บในช่วงดอกเริ่มบาน แต่บางชนิดเก็บในช่วงดอกบาน แต่บางชนิดเก็บในช่วงดอกตูม เช่น กานพลู เก็บช่วงที่เปลี่ยนสีเขียวเป็นสีแดง เป็นต้น

5. ประเภทผลและเมล็ด พืชสมุนไพรบางอย่างเก็บในช่วงที่ผลยังไม่สุกก็มี เช่น ฝรั่ง เก็บผลอ่อนใช้แก้ท้องร่วง แต่โดยทั่วไปมักเก็บตอนผลแก่เต็มที่แล้ว ตัวอย่างเช่น มะแว้งต้น มะแว้งเครือ ติป्ली เมล็ดพิททอง เมล็ดชุมเห็ดไทย เป็นต้น

การเก็บรักษาสมุนไพร

การเก็บยาสมุนไพรไว้เป็นเวลานานมักจะเกิดการขึ้นรา มี หนอนเปลี่ยนลักษณะสี กลิ่น ทำให้ยาสมุนไพรนั้นเสื่อมคุณภาพลง ทำให้มีผลไม่ดีต่อฤทธิ์การรักษาไปเลย ดังนั้น จึงควรจะมีการจัดการเก็บรักษาที่ดี เพื่อจะประกันคุณภาพและฤทธิ์การรักษาของยาสมุนไพรนั้น การเก็บรักษาควรสนใจสิ่งต่อไปนี้

1. ยาที่จะเก็บรักษาไว้จะต้องทำให้แห้ง เพื่อป้องกันการขึ้นราและการเปลี่ยนลักษณะเกิดภาวะออกซิไดซ์ (oxidize) ยาที่ขึ้นราง่ายต้องหมั่นเอาออกตากแดดเป็นประจำ
2. สถานที่ที่เก็บรักษา จะต้องแห้ง เย็น การถ่ายเทของอากาศดี
3. ควรเก็บแบ่งเป็นสัดส่วน ยาที่มีพิษ ยาที่มีกลิ่นหอม ควรเก็บแยกไว้ในที่มิดชิดป้องกันการสับสนปะปนกัน
4. สนใจป้องกัน ไฟ หนอน หนู และแมลงต่างๆ

วิธีการเตรียมยาสมุนไพร

เมื่อได้ส่วนของสมุนไพรที่พร้อมเป็นยาแล้ว เราควรทราบวิธีปรุงยาสมุนไพรเพื่อเป็นการเตรียมยาสมุนไพรให้มีรูปแบบที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพในการรักษาโรค ขอแนะนำกรรมวิธีการปรุงยาสมุนไพรที่ใช้อยู่ ดังนี้

ยาชง ยาชงเป็นรูปแบบที่มีการเตรียมคล้ายการชงชา โดยใช้น้ำเดือดใส่ลงในสมุนไพร โดยทั่วไปมักใช้สมุนไพรตากแห้งทำเป็นยาชง ส่วนของสมุนไพรที่ใช้เป็นยาอาจเป็นใบ กิ่ง ผล หรือเมล็ด หั่นเป็นชิ้นเล็กๆบางๆ หรือบดเป็นผงหยาบ ผึ่งแดดให้แห้ง ภาชนะที่ใช้ชงควรเป็นกระเบื้อง แก้ว หรือภาชนะเคลือบ ไม่ใช้ภาชนะโลหะ วิธีการชงทำได้โดยใช้สมุนไพร 1 ส่วน เติมน้ำเดือด 10 ส่วน ปิดฝาทิ้งไว้ 5-10 นาที จึงรินน้ำมาดื่ม ขนาดรับประทาน 1 แก้ว พืชสมุนไพรที่ใช้เป็นยาชงมักเป็นพืชที่มีสรรพคุณไม่รุนแรง ใช้ดื่ม

ตลอดวันแทนน้ำ ยาขงนิยมนำปรุงแล้วดื่มทันที ไม่ทิ้งไว้นาน สมุนไพรที่ใช้เป็นยาขง เช่น ยาขงหญ้าหนวดแมว ยาขงขุมเห็ดเทศ เป็นต้น

ยาต้ม ยาต้มเป็นการปรุงยาสมุนไพรโดยใช้สมุนไพรแห้งหรือสด ต้มรวมกับน้ำ ส่วนของสมุนไพรมีทั้งใบ ลำต้น แก่น เมล็ดและราก วิธีการเตรียมทำโดยหั่นหรือสับสมุนไพรเป็นชิ้นเล็กพอดี ใส่ลงในหม้อดิน กระจก หรือภาชนะที่ไม่ใช่โลหะ และใส่น้ำลงไปพอท่วมยา หากเป็นสมุนไพรแห้งให้แช่น้ำทิ้งไว้ซักครู่ สมุนไพรสดไม่ต้องแช่น้ำ ใช้ไฟขนาดกลางต้มให้เดือด หลังจากเดือดแล้วให้ใช้ไฟอ่อน ควรคนยาอย่างสม่ำเสมอไม่ให้ยาไหม้ (การต้มยาไทยมักจะต้มแบบ 3 เอา 1 คือใส่น้ำ 3 ส่วน ของปริมาณที่ใช้ต้มให้เหลือ 1 ส่วน) ระยะเวลาของการต้มขึ้นอยู่กับส่วนของพืชสมุนไพร หากเป็นส่วนของใบ ดอก หรือกิ่งขนาดเล็ก ใช้เวลาต้ม 3-4 นาที ยาต้มทิ้งไว้ไม่ค้างคืน ดื่มและรับประทานให้หมดภายในวันเดียว โดยทั่วไปมักแบ่งรับประทานเป็น 3 ครั้ง ก่อนอาหาร และวันรุ่งขึ้นค่อยเติมน้ำและดื่มใหม่อีกครั้งหนึ่ง

ยาดอง เป็นยาที่ใช้สารละลายหลายชนิด เช่น เหล้า น้ำมะกรูด น้ำส้ม เป็นต้น แช่สมุนไพรแบบเย็น การปรุงยาให้นำส่วนของสมุนไพรที่ใช้เป็นยามาบดเป็นผงหยาบและห่อด้วยผ้าขาวบางหลวมๆ เพื่อยาพองเวลาอมน้ำ ถ้าหากเป็นรากหรือแก่นให้ฝานเป็นชิ้นบางๆเท่าๆกัน เพื่อให้ น้ำซึมเข้าสู่ยาได้ทั่วถึง ภาชนะที่ใช้เตรียมยาดองเหล้าควรใช้โถกระเบื้องหรือขวดโหลแก้วที่มีฝาปิดสนิท เมื่อใส่ยาลงในภาชนะเรียบร้อยแล้ว ให้เทน้ำเหล้าให้ท่วมยา ตั้งทิ้งไว้ 7 วัน และคนยาให้ทั่ววันละ 1 ครั้ง ขนาดรับประทาน ½ หรือ 1 ถ้วยชา ยาดองเหล้าเป็นยาที่ค่อนข้างแรง ปริมาณที่ใช้มีก่น้อยกว่ายาต้ม และห้ามใช้กับผู้ป่วยโรคความดันสูง โรคหัวใจ หृณึ่งมีครรภ์ และผู้ที่แพ้เหล้า

ยาผง ยาผงปรุงจากส่วนของพืชสมุนไพร บดละเอียดเป็นผงชนิดเดียวหรือหลายชนิดผสมกัน ยาแผนโบราณหลายตำรับปรุงเป็นยาผง เช่น ยาหอม ยาเขียว เป็นต้น เวลารับประทานมักจะใช้กับน้ำกระสายยา อาจเป็นน้ำสุก น้ำดอกมะลิ น้ำชาข้าว น้ำมะนาว น้ำมะกอก เป็นต้น ขนาดรับประทาน ½ - 1 ช้อนชา ข้อควรระวังคือ ยาบางตัวก่อนบดเป็นผงห้ามตากแดด เพราะจะทำให้ยาเสียต้องใช้วิธี舂ลมจนแห้งก่อน จึงนำมาบดเป็นยา

ยาลูกกลอน การปรุงยาลูกกลอนทำได้โดยเอาส่วนของสมุนไพร มาหั่นเป็นแว่นบางๆ ฝึ้งแดดให้แห้ง บดเป็นผงละเอียด และนำผงมาผสมกับน้ำผึ้ง (น้ำผึ้งที่ใช้ปั้นลูกกลอนมักต้มให้ร้อนเพื่อขจัดสิ่งสกปรกออกก่อน) อัตราส่วนผสมระหว่างผงสมุนไพรต่อน้ำผึ้งเท่ากับ 1-2 ส่วน : 1 ส่วน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับลักษณะของ

ผงสมุนไพร ปั่นเป็นก้อนกลมขนาดเท่าปลายนิ้วก้อย นำไปอบแห้งหรือตากแดดจัด 1-2 วัน และบรรจุภาชนะที่ปิดมิดชิดและสะอาด

นอกจากการปรุงยาดังกล่าวแล้ว ยาสมุนไพรยังปรุงได้อีกหลายวิธี เช่น การต้ม การพอก การเตรียมเป็นยาประคบ การหุงด้วยน้ำมัน เป็นต้น การเลือกกรรมวิธีปรุงยาได้เหมาะสมจะทำให้สมุนไพรออกฤทธิ์ได้เต็มที่ ส่งผลต่อการรักษาความเจ็บปวดได้อย่างถูกต้อง

ความหมายของคำที่ควรทราบเพื่อการใช้สมุนไพรอย่างถูกต้อง

ใบเทศลาด หมายถึงใบไม้ที่ยังไม่แก่ แต่ไม่อ่อนเกินไป

ทั้งห้า หมายถึงใช้ทั้งต้น ราก ใบ ดอก ผล

เหล้า หมายถึงเหล้าโรง(28 ดีกรี)

แอลกอฮอล์ หมายถึงแอลกอฮอล์ชนิดสีขาวสำหรับผสมยา ห้ามใช้แอลกอฮอล์ชนิดจุดไฟ

น้ำยาสกัดแอลกอฮอล์ หมายถึงเมื่อเอายาไปแช่ในแอลกอฮอล์(แอลกอฮอล์กินได้)สักพักหนึ่ง เช่น 1 วัน หรือ 1 อาทิตย์ แล้วกรองเอาน้ำยาที่กรองได้ เรียกว่าน้ำยาสกัดแอลกอฮอล์ หรือเรียกว่าทิงเจอร์

น้ำปูนใส หมายถึงน้ำยาที่ทำขึ้นโดยการนำปูนที่รับประทานกับหมากมาละลายน้ำสะอาด ตั้งทิ้งไว้ แล้วรินน้ำใสมาใช้

ต้มเอาน้ำดื่ม หมายถึงต้มสมุนไพรด้วยการใส่น้ำพอประมาณ หรือสามเท่าของปริมาณที่ต้องการใช้ ต้มพอเดือดอ่อนๆ ให้เหลือ 1 ส่วน จาก 3 ส่วน รินเอาน้ำตามขนาด

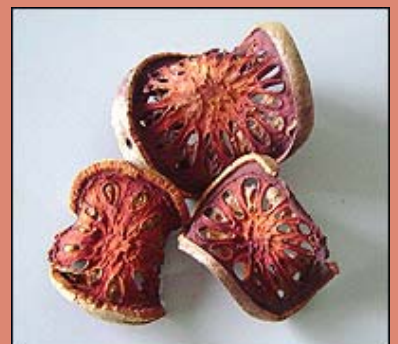
ชงน้ำดื่ม หมายถึงใส่น้ำเดือดหรือน้ำร้อนจัดลงบนสมุนไพรที่อยู่ในภาชนะปิดฝาทิ้งไว้สักครู่จึงใช้ดื่ม

น้ำกระสายยา หมายถึงน้ำสะอาด หรือน้ำจากพืชเช่น น้ำมะนาว น้ำจากผลมะแว้ง จากสัตว์เช่น น้ำผึ้ง เป็นต้น การใส่น้ำกระสายยาเพื่อให้ยานั้นออกฤทธิ์แรงขึ้นและน้ำกระสายยาที่แตกต่างกันออกไป จะสามารถรักษาโรคได้แตกต่างกันด้วย

ส่วน หมายถึงส่วนของ การตวง(ปริมาตร) ไม่ใช่การชั่ง(น้ำหนัก) ในยาโบราณนิยมใช้เป็นส่วน เช่น พริกไทย 1 ส่วนต่อเหงือกปลาหมอ 2 ส่วน หมายถึงถ้าใช้พริกไทย 1 ถ้วย ใช้เหงือกปลาหมอ 2 ถ้วย

มาตราที่ใช้ในยาไทย

- 1 กำมือ มีปริมาณเท่ากับสี่หยิบมือ หรือหมายความถึงปริมาณของสมุนไพรที่ได้จากการใช้มือเพียงข้างเดียว
กำโดยใช้ปลายนิ้วจรดอุ้งมือโค้งงอ
- 1 กอบมือ มีปริมาณเท่าสองฝ่ามือ หรือหมายความถึงปริมาณของสมุนไพรที่ได้จากการใช้มือทั้งสองข้าง
กอบเข้าหากันให้ส่วนของปลายนิ้วแตะกัน
- 1 ถ้วยแก้ว มีปริมาตรเท่ากับ 250 มิลลิลิตร
- 1 ถ้วยตะไล มีปริมาตรเท่ากับ 25-30 มิลลิลิตร
- 1 ถ้วยชา มีปริมาตรเท่ากับ 75 มิลลิลิตร
- 1 ช้อนโต๊ะ มีปริมาตรเท่ากับ 15 มิลลิลิตร
- 1 ช้อนคาว มีปริมาตรเท่ากับ 8 มิลลิลิตร
- 1 ช้อนชา มีปริมาตรเท่ากับ 5 มิลลิลิตร
- 1 ฝ่ามือ ประมาณกว้าง 3 นิ้วฟุต ยาว 4 นิ้วฟุต
- 1 องคุลี ความยาว 1 ข้อแรกของนิ้วกลาง

อาการแพ้ที่เกิดจากสมุนไพร

สมุนไพรมีคุณสมบัติเช่นเดียวกับยาทั่วไป คือมีทั้งคุณและโทษ บางคนใช้แล้วเกิดอาการแพ้ได้ แต่เกิดขึ้นได้น้อยเพราะสมุนไพรมีใช้สารเคมีชนิดเดียวเหมือนยาแผนปัจจุบัน ฤทธิ์จึงไม่รุนแรง (ยกเว้นพวกพืชพิษบางชนิด) แต่ถ้าเกิดอาการแพ้ควรหยุดยาเสียก่อน ถ้าหยุดแล้วอาการหายไป อาจทดลองใช้ยาอีกครั้งโดยระมัดระวัง ถ้าอาการเช่นเดิมเกิดขึ้นอีก แสดงว่าเป็นพิษของยาสมุนไพรแน่ ควรหยุดยาและเปลี่ยนไปใช้ยาอื่น หรือถ้าอาการแพ้รุนแรง ควรไปรับการรักษาที่สถานีนามัยและโรงพยาบาล

อาการที่เกิดจากการแพ้ยาสมุนไพร มีดังนี้

1. ผื่นขึ้นตามผิวหนังอาจเป็นตุ่มเล็กๆตุ่มโตๆเป็นปื้นหรือเป็นเม็ดแบนคล้ายลมพิษ อาจบวมที่ตา(ตาปิด) หรือริมฝีปาก(ปากเจ่อ) หรือมีเพียงดวงสีแดงที่ผิวหนัง
2. เบื่ออาหาร คลื่นไส้ อาเจียน(หรืออย่างใดอย่างหนึ่ง) ถ้ามีอยู่ก่อนกินยาอาจเป็นเพราะโรค
3. หูอื้อ ตามัว ชาที่ลิ้น ชาที่ผิวหนัง
4. ประสาทความรู้สึกทำงานไวเกินปกติ เช่นเพียงแตะผิวหนังก็รู้สึกเจ็บ ลูบผมก็เสบหนังศีรษะ ฯลฯ
5. ใจสั่น ใจเต้น หรือรู้สึกวูบวาบคล้ายหัวใจจะหยุดเต้น และเป็นบ่อยๆ
6. ตัวเหลือง ตาเหลือง ปัสสาวะสีเหลือง เขียวเกิดฟองสีเหลือง (เป็นอาการของดีซ่าน) อาการนี้แสดงถึงอันตรายร้ายแรง ต้องรีบไปพบแพทย์

อาการเจ็บปวดและโรคที่ไม่ควรใช้สมุนไพรหรือซื้อยารับประทานด้วยตนเอง

หากผู้ป่วยเป็นโรคร้ายแรง โรคเรื้อรัง หรือโรคที่ยังพิสูจน์ไม่ได้แน่ชัดว่ารักษาด้วยสมุนไพรได้ เช่น ภูมิแพ้ สุนัขบ้ากัด บาดทะยัก กระจุกหัก มะเร็ง วัณโรค กามโรค ความดันโลหิตสูง เบาหวาน โรคเรื้อรัง ดีซ่าน หลอดลมอักเสบเรื้อรัง ปอดบวม(ปวดอับเสบ) อาการบวม ไทฟอยด์ โรคตาทุกชนิด ไม่ควรใช้สมุนไพร

ถ้าผู้ป่วยมีอาการโรค/อาการเจ็บปวดที่รุนแรง ต้องนำผู้ป่วยส่งโรงพยาบาลทันทีไม่ควรซื้อยา
รับประทานเอง หรือใช้สมุนไพร อาการที่รุนแรงมีดังนี้

1. ไข้สูง (ตัวร้อนจัด) ตาแดง ปวดเมื่อยมาก ชิม บางทีปวดเพื่อ (อาจเป็นไข้หวัดใหญ่หรือไข้ป่าขึ้นสมอง)
2. ไข้สูงและศีรษะ (ตัวเหลือง) อ่อนเพลียมาก อาจเจ็บในแถวชายโครง (อาจเป็นโรคตับอักเสบ ถูงน้ำดี
อักเสบ ฯลฯ)
3. ปวดแฉะคือ เวลาเอามือกดเจ็บปวดมากขึ้น หน้าท้องแข็ง อาจท้องผูกและมีไข้เล็กน้อยหรือมาก(อาจ
เป็นโรคไส้ติ่งอักเสบอย่างแรงหรือลำไส้ส่วนอื่นอักเสบ)
4. เจ็บแปลบในท้องคล้ายมีอะไรหนักๆ ปวดท้องรุนแรงมาก ท้องแข็ง อาจมีตัวร้อนและคลื่นไส้ อาเจียน
ด้วย บางทีมีประวัติปวดท้องบ่อยๆมาก่อน(อาจมีการทะลุของกระเพาะอาหารหรือลำไส้)
5. อาเจียนเป็นโลหิตหรือไอเป็นโลหิต(อาจเป็นโรคร้ายแรงของ กระเพาะอาหารหรือปอด) ต้องให้คนไข้
นอนนิ่งๆก่อน ถ้าแพทย์อยู่ใกล้ควรเชิญมาตรวจที่บ้าน ถ้าจำเป็นต้องพาไปหาแพทย์ ควรรอให้เลือดหยุด
เสียก่อน และควรพาไปโดยมีการกระเทือนกระแทกน้อยที่สุด
6. ท้องเดินอย่างแรง อุจจาระเป็นน้ำ บางทีมีลักษณะคล้ายน้ำขาวขุ่น บางทีถ่ายพุ่ง ถ่ายติดต่อกันอย่าง
รวดเร็ว คนไข้อ่อนเพลียมาก ตาลึก หนักแห้ง(อาจเป็นอหิวาตกโรค) ต้องพาไปหาแพทย์โดยด่วน ถ้าไปไม่
ไหวต้องแจ้งแพทย์หรืออนามัยที่ใกล้ที่สุดโดยเร็ว
7. ถ่ายอุจจาระเป็นมูกและเลือด บางทีเกือบไม่มีเนื้ออุจจาระเลย ถ่ายบ่อยมาก อาจตั้งสับครึ่งในหนึ่งชั่วโมง
คนไข้เพลียมาก(อาจเป็น โรคบิดอย่างรุนแรง)
8. สำหรับเด็ก โดยเฉพาะอายุภายในสิบสองปี ไข้สูง ใจมาก หายใจมีเสียงผิดปกติ คล้ายๆกับมีอะไรอยู่ใน
คอ บางทีมีอาการหน้าเขียวด้วย(อาจเป็นโรคคอตีบ)ต้องรีบพาไปพบแพทย์โดยด่วน
9. อาการตกเลือดเป็นเลือดสดๆ จากทางไหนก็ตามโดยเฉพาะทางช่องคลอด ต้องรีบพาไปแพทย์โดยเร็ว
ที่สุด

เอกสารอ้างอิง

สถาบันการแพทย์แผนไทย กรมการแพทย์. (2537). ยาสมุนไพรสำหรับงานสาธารณสุขมูลฐาน .

กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก.

โครงการสมุนไพรเพื่อการพึ่งตนเอง. (2539). สมุนไพรชาวบ้าน . กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ธรรมสาร.

ศาสตราจารย์ แพทย์ เหมื่อนวงษ์ญาติ. (2537). สมุนไพรก้าวใหม่ . กรุงเทพมหานคร:

บริษัท ที.พี.พรินท์ จำกัด.

เพ็ญภา ทรัพย์เจริญ. (2540). การแพทย์แผนไทย สายใยแห่งชีวิตและวัฒนธรรม. กรุงเทพมหานคร:

สถาบันการแพทย์แผนไทย กรมการแพทย์ กระทรวงสาธารณสุข.